

Warszawa, dnia 28 grudnia 2020 r.

**RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER FINANSÓW,
FUNDUSZY I POLITYKI REGIONALNEJ**

FN9.056.6.2020

w związku z ... petycją z 2 października 2020 r., przekazaną do Ministerstwa Finansów przez Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, dotyczącą podjęcia inicjatywy legislacyjnej w przedmiocie rozszerzenia tzw. tarczy antykryzysowej m.in. o ochronę dla osób posiadających oszczędności, przedstawiam następujące wyjaśnienia.

Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z art. 227 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski (dalej: „NBP”). Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. NBP odpowiada więc za wartość polskiego pieniądza. Jednocześnie Rada Polityki Pieniężnej (dalej: „RPP”), która jest organem NBP ustala corocznie założenia polityki pieniężnej. Tym samym realizowanie polityki pieniężnej (w tym dbanie o wartość polskiej waluty, a co się z tym wiąże również o wartość oszczędności Polaków) należy do wyłącznej kompetencji banku centralnego i w tym zakresie ingerencja rządowa nie jest możliwa.

Podstawowym celem NBP jest utrzymanie stabilności cen, a stopy procentowe NBP są głównym instrumentem realizowania tego celu. NBP dąży do zapewnienia stabilności cen, wykorzystując strategię celu inflacyjnego. W ramach tej strategii od 2004 r. celem polityki pieniężnej jest utrzymanie inflacji – rozumianej jako procentowa roczna zmiana indeksu cen towarów i usług konsumpcyjnych (wskaźnik CPI) – na poziomie 2,5% z symetrycznym przedziałem odchyień o szerokości ± 1 punktu procentowego w średnim okresie.

W krótkim i średnim okresie stopy procentowe banku centralnego, które umożliwiają stabilizowanie inflacji na poziomie zgodnym z celem inflacyjnym, zależą przede wszystkim od sytuacji makroekonomicznej w gospodarce. Utrzymywanie przez bank centralny stóp procentowych na poziomie, który nie odpowiadałby aktualnej bądź oczekiwanej sytuacji gospodarczej doprowadziłoby do akumulacji nierównowag makroekonomicznych, w tym niepożądanych zmian w dynamice cen. W szczególności, w warunkach obniżania się dynamiki popytu, utrzymywanie zbyt wysokich stóp procentowych przez bank centralny mogłyby doprowadzić do pogłębienia i wydłużenia czasu trwania recesji, zwiększając bezrobocie oraz utrwalając je na wyższym poziomie, zwiększając skalę upadłości przedsiębiorstw, a także powodując akumulację ryzyk dla stabilności makroekonomicznej. Zbyt wysoki poziom stóp procentowych mógłby doprowadzić także do długotrwałego obniżenia się dynamiki cen poniżej celu inflacyjnego lub nawet deflacji. W takiej sytuacji w przyszłości konieczne byłoby obniżenie

stóp procentowych przez bank centralny, tak aby umożliwić powrót inflacji do pożądanego poziomu, gdyż zarówno zbyt wysoka inflacja, jak i deflacja są szkodliwe dla gospodarki.

Obecnie wszystkie główne banki centralne utrzymują nominalne stopy procentowe na poziomie zbliżonym do zera lub ujemnym. W strefie euro, tj. u głównego partnera gospodarczego Polski, główna stopa banku centralnego, tj. stopa depozytowa jest od ponad pięciu lat ujemna. W efekcie ujemne są także stopy rynkowe. W Polsce, główna stopa banku centralnego, tj. stopa referencyjna NBP jest dodatnia i wynosi 0,1%.

W aktualnej sytuacji – historycznie niskich stóp procentowych banku centralnego – banki oferują niskie oprocentowanie wkładów pieniężnych. Sytuacja, w której oprocentowanie wkładów depozytowych jest niższe od inflacji, jest sytuacją przejściową. Bank centralny redukując stopy procentowe, przeciwdziałal wyzwaniom, przed jakimi polska gospodarka stanęła w obliczu globalnej pandemii związanej z COVID-19. Na skutek rozprzestrzeniania się pandemii oraz ograniczeń gospodarczych wprowadzonych w celu jej przeciwdziałania, drastycznie spadła aktywność gospodarcza oraz silnie obniżył się popyt krajowy, w tym konsumpcja prywatna i inwestycje, jak i eksport. Działania NBP stanowiły silne wsparcie dla polskiej gospodarki, zarówno dla sektora prywatnego, jak i publicznego. Ich bezpośrednim skutkiem było znaczące obniżenie oprocentowania kredytów dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, które w konsekwencji prowadzi do zwiększenia możliwości obsługi zadłużenia w sytuacji ewentualnego pogorszenia warunków płacowych.

Należy również wskazać, iż stopy procentowe w gospodarce w dłuższym okresie są determinowane przez uwarunkowania pozostające poza kontrolą i wpływem polityki pieniężnej (np. czynniki demograficzne, postęp technologiczny, politykę społeczną, procesy globalizacyjne), które mają przełożenie na tempo wzrostu gospodarczego (i związany z nim zwrot z inwestycji w aktywa) oraz preferencje podmiotów decydujących o poziomie konsumpcji (i oszczędności) oraz inwestycji. Ponadto, na poziom realnych stóp procentowych w gospodarce wpływają dodatkowo czynniki globalne, w tym sytuacja na światowych rynkach finansowych i polityka pieniężna głównych banków centralnych.

Krótkoterminowa stopa rynkowa w Polsce (WIBOR) jest zbliżona do stopy referencyjnej NBP, a możliwość oferowania oprocentowania depozytów na poziomie gwarantującym deponentom wysokie odsetki jest bardzo niewielka. Oprocentowanie kredytów jest również historycznie niskie.

Banki nie mogą dowolnie ustalać oprocentowania kredytów i depozytów, ponieważ muszą kierować się uwarunkowaniami gospodarczymi. Oprocentowanie oferowane deponentom i otrzymywane od kredytobiorców zależy m.in. od poziomu tzw. stopy rynkowej dla danej waluty. W przypadku depozytów i kredytów w złotym, stopą tą jest stawka rynku międzybankowego WIBOR, która z kolei zależy od stopy referencyjnej, którą ustala bank centralny (NBP), dążąc do realizacji swoich ustawowych celów.

Na gruncie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe¹ (dalej: „ustawa – Prawo bankowe”) zasady oprocentowania rachunku bankowego wynikają z postanowień umowy

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 2357, z późn. zm.

rachunku bankowego. Art. 52 ust. 2 pkt 5 tej ustawy stanowi, że umowa rachunku bankowego powinna określać w szczególności, o ile strony zastrzegają oprocentowanie środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku – wysokość tego oprocentowania i przesłanki dopuszczalności jego zmiany przez bank, a także terminy wypłaty, postawienia do dyspozycji lub kapitalizacji należnych odsetek.

Jak wynika z oficjalnych statystyk publikowanych przez NBP średnie oprocentowanie lokat terminowych było zdecydowanie wyższe niż wskazane w petycji 0,01% i kształtowało się we wrześniu oraz w październiku br. dla lokat do 2 lat na poziomie 0,6% w obu miesiącach, a dla lokat powyżej 2 lat odpowiednio na poziomie 1,1% oraz 1,0%².

Depozyty stanowią instrument finansowy, który łączy w sobie bezpieczeństwo, wysoką płynność oraz wysoką łatwość obsługi. Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że oszczędności gospodarstw domowych składane w bankach są w Polsce chronione na tych samych zasadach jak ma to miejsce w Unii Europejskiej. Bankowy Fundusz Gwarancyjny gwarantuje w całości depozyty bankowe do równowartości 100 tys. euro. Jest to kwota bardzo wysoka, biorąc pod uwagę średnią wysokość lokaty bankowej na polskim rynku.

Lokaty bankowe są jednym z wielu instrumentów finansowych, w których można ulokować środki finansowe. Dla osób fizycznych dostępne są też inne bezpieczne formy oszczędzania długoterminowego, stanowiące alternatywę dla produktów oferowanych przez banki i zapewniające w większym stopniu ochronę oszczędności przed inflacją, takie jak m.in. detaliczne obligacje Skarbu Państwa czy w przypadku oszczędności emerytalnych – indywidualne konta emerytalne (IKE) oraz indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE).

Na przestrzeni ostatnich lat skarbowe obligacje oszczędnościowe stają się coraz częściej wybieranym przez Polaków bezpiecznym instrumentem oszczędnościowym. Rosnąca popularność związana jest z szeregiem zalet obligacji skarbowych, w tym przede wszystkim pełnym bezpieczeństwem, możliwością wycofania oszczędności – w części lub w całości – w dowolnym momencie, jak również dostępem do oszczędności on-line. Bogata oferta obligacji oszczędnościowych pozwala w elastyczny sposób dopasować strukturę oszczędności do indywidualnych potrzeb każdego nabywcy.

W przypadku np. czteroletnich indeksowanych oszczędnościowych obligacji (COI) oprocentowanie wynosi 1,3% w pierwszym roku, a w kolejnych latach inwestor będzie zarabiał tyle, ile wynika z GUS-owskiego wskaźnika inflacji za poprzedni rok plus 0,75%. Natomiast oprocentowanie emerytalnych dziesięcioletnich oszczędnościowych obligacji (EDO) wynosi 1,7% w pierwszym roku, zaś w kolejnych latach inwestor będzie dostawał tyle, ile GUS policzy jako inflację za poprzedni rok plus 1% marży.

Ministerstwo Finansów oferuje też obligacje dla beneficjentów programu 500+. Można przeznaczyć na ich zakup tylko tyle pieniędzy, ile się dostało w skali roku w ramach świadczenia na dziecko lub dzieci. Oprocentowanie rodzinnych oszczędnościowych sześcioletnich obligacji (ROS) wynosi w pierwszym roku 1,5%, a potem wskaźnik inflacji plus 1,25% marży.

² https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/pieniezna_i_bankowa/oprocentowanie.html

Od 1 stycznia 2019 r. funkcjonuje także program Pracowniczych Planów Kapitałowych (PPK), który stanowi dobrowolny system długoterminowego oszczędzania, w którym gromadzone są prywatne oszczędności do wykorzystania po zakończeniu aktywności zawodowej. PPK to dodatkowy sposób na zapewnienie w przyszłości oszczędzającym dochodów nie tylko z pracy, ale w większym stopniu także z kapitału, co jest konieczne w zmieniającym się pod wpływem postępu technologicznego globalnym porządku gospodarczym.

W kontekście pomocy od Państwa dla osób oszczędzających należy wskazać, że wpłaty do PPK pochodzą z 3 źródeł: wpłat pracownika, wpłat pracodawcy oraz wpłat i dopłat ze strony Państwa. Oszczędzający w PPK, po spełnieniu warunków określonych w ustawie, otrzymają ze środków budżetowych (Funduszu Pracy) raz w roku dopłatę roczną w wysokości 240 zł, a ponadto jednorazową wpłatę powitalną w wysokości 250 zł.

Ponadto, w ramach PPK środki są lokowane w tzw. fundusze zdefiniowanej daty, dzięki czemu zminimalizowane jest ryzyko inwestycyjne dla oszczędzających. Mechanizm funduszy zdefiniowanej daty polega na automatycznym dostosowaniu poziomu ryzyka inwestycyjnego do wieku uczestnika PPK oraz jego zmianie w czasie odpowiednio do zmiany wieku uczestnika PPK tego funduszu. Fundusz zdefiniowanej daty, w miarę zbliżania się uczestnika do 60. roku życia, ma obowiązek dostosowywania polityki inwestycyjnej w taki sposób, aby zapewniała właściwe bezpieczeństwo powierzonych środków.

Biorąc pod uwagę liczne możliwości skorzystania z instrumentów finansowych stanowiących alternatywę dla produktów oferowanych przez banki oraz przejściowy charakter obecnej sytuacji, wprowadzenie rozwiązań proponowanych w petycji jest niecelowe. Wraz z ustabilizowaniem się sytuacji w gospodarce, sytuacja na rynku finansowym ulegnie odpowiednim zmianom.

Przedstawiając powyższą opinię, pragnę podziękować za przedłożoną koncepcję oraz zaangażowanie i troskę o interes publiczny.

Podstawa prawna

art. 13 ust. 1 i art. 15 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) w związku z art. 247 i 238 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256, 695 i 1298).

Z poważaniem,

*Z upoważnienia Ministra Finansów,
Funduszy i Polityki Regionalnej*

Katarzyna Przewalska
Dyrektor Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Załącznik – klauzula RODO